

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

PAŽYMA Nr. NV-		Data 2021-08-31		
ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-21-1023(2) TAIS-21-28078(3)		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. VIII-787 1, 2, 3³, 25, 28, 30, 32¹, 34²⁴, 34²⁵, 34²⁶, 35 STRAIPSNIŲ IR 5 PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO ANTRUOJU³ IR AŠTUNTUOJU¹¹ SKIRSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PAKUOČIŲ IR PAKUOČIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. IX-517 2, 5, 8, 10, 11 STRAIPSNIŲ IR 2 PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 7² STRAIPSNIU IR 1¹ PRIEDU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-2223 37, 102, 108 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 94¹, 95¹, 100¹, 128¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 247, 589, 608 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 248¹, 248², 248³ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTU		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Taip	Aplinkos ministerija	TAP 2021-08-24	Svarstyti LRV posėdyje

DALYKINIS VERTINIMAS	Siūlomos pagrįstos priemonės, kurios padės išspręsti nustatytą problemą	Taip
	Siūlomas sprendimas pagrįstas įrodymais (duomenimis, faktine informacija)	Iš dalies
	Teisės akto projektas parengtas laikantis Vyriausybės darbo reglamento reikalavimų dėl derinimo subjektų, terminų, projekto lydimosios medžiagos	Taip
	Teisėkūros procesas buvo įtraukus, užtikrinant tinkamą suinteresuotų asmenų informavimą ir dalyvavimo sąlygas	Taip
TEISINIS VERTINIMAS – TEISĖS GRUPĖS PASTABOS	Teisės grupė antrinės pažymos dar nepateikė	

PROJEKTO TIKSLAS	<p>Nustatyti priemones (tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių draudimą pateikti rinkai, gamintojo atsakomybės taikymą tam tikriems vienkartiniais plastikiniams gaminiams, ženklinimą, perdirbto plastiko naudojimo plastikiniuose buteliuose kiekio padidinimą, sankcijų už minėtų reikalavimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą nustatymą ir kt.), kuriomis siekiama sumažinti tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių suvartojimą ir jų poveikį aplinkai bei žmonių sveikatai.</p> <p><i>Įstatymų projektais į nacionalinę teisę perkeliama ir įgyvendinama 2019 m. priimtos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/904 dėl tam tikrų plastikinių gaminių poveikio aplinkai mažinimo (toliau – direktyva 2019/904) nuostatos ir Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2020/2151, kuriuo nustatomos direktyvos 2019/904 dėl tam tikrų plastikinių gaminių poveikio aplinkai mažinimo priedo D dalyje išvardytų vienkartinį plastikinių gaminių suderintų ženklinimo specifikacijų taisyklės (toliau – reglamentas 2020/2151), reikalavimai.</i></p>
SPRENDŽIAMA PROBLEMA	<p>Europos Komisijos atlikto tyrimo duomenimis, Europos Sąjungoje 80–85 % į jūrą išmestų šiukšlių, skaičiuojant paplūdimiuose randamus šiukšlių vienetų, sudaro plastikiniai gaminiai, iš kurių bendro kiekio 50 % yra vienkartiniai plastikiniai gaminiai, o 27 % – su žvejyba susiję gaminiai. Didelė rinkai pateiktų žvejybos įrankių dalis nėra surenkama apdorojimo tikslais. Todėl vienkartiniai plastikiniai gaminiai ir žvejybos įrankiai, kurių sudėtyje yra plastiko, yra itin rimta problema jūros taršos šiukšlėmis kontekste, kelia didelę grėsmę jūrų ekosistemoms, biologinei įvairovei ir žmonių sveikatai, taip pat daro žalą tokiai veiklai kaip turizmas, žvejyba ir laivyba.</p> <p>Atsižvelgiant į tyrimo duomenis, direktyva 2019/904 taikoma tik tiems vienkartiniais plastikiniams gaminiams, kurie dažniausiai randami paplūdimiuose ES, žvejybos įrankiams, kuriuose yra plastiko, ir iš aerobiškai skaidaus plastiko pagamintiems gaminiams. EK duomenimis, tokie vienkartiniai plastikiniai gaminiai, kuriems taikomos direktyvos 2019/904 priemonės, remiantis apskaičiavimais, atliktais ES paplūdimiuose, sudaro 86 % randamų</p>

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

	<p>vienkartinių plastikinių gaminių.</p> <p>Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis (apskaičiuotais remiantis prekybos sektoriaus pateiktais duomenimis) vienas Lietuvos gyventojas per metus 2018-aisiais vidutiniškai sunaudojo 53 lengvuosius (15-50 mikronų sienelės storio) plastikinius pirkinių maišelius, kurie dažniausiai naudojami produktams susidėti, ir 269 labai lengvus (iki 15 mikronų sienelės storio), daugiausia naudojamus nefasuotiems maisto produktams, t. y. iš viso 322 plastikinius pirkinių maišelius. Siekiant mažinti lengvųjų plastikinių pirkinių maišelių suvartojimą ir įgyvendinant direktyvos 2015/720 dėl lengvųjų plastikinių pirkinių maišelių sunaudojimo mažinimo reikalavimus, Lietuvoje taikomas draudimas prekių ar produktų pardavimo vietose nemokamai dalinti lengvuosius plastikinius pirkinių maišelius (išskyrus labai lengvus, jei jie skirti naudoti siekiant išvengti maisto švaistymo). Nustatytas draudimas padeda mažinti susidarančių lengvųjų plastikinių pirkinių maišelių suvartojimą Lietuvoje, rinkoje stebimas alternatyvių pakavimo priemonių atsiradimas. Direktyvos 2019/904 nuostatų įgyvendinimas Lietuvoje dar labiau padės sumažinti ir lengvųjų vienkartinį plastikinių maišelių vartojimą ir aplinkos taršą jais.</p>
--	---

POREIKĮ KEISTI REGULIAVIMĄ INDIKUOJANTYS SUBJEKTAI IR (AR) ŠALTINIAI	DUOMENYS / ĮRODYMAI
<p>Vyriausybės programa</p> <p>ES teisinis reguliavimas</p>	<p><u>Istatymų projektais į nacionalinę teisę perkeliama ir įgyvendinama direktyvos (ES) 2019/904 ir reglamento 2020/2151 nuostatos ir reikalavimai</u>, siekiant sumažinti tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių poveikį aplinkai ir skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos, kuriant novatoriškus ir tvarius verslo modelius, gaminius ir medžiagas.</p> <p><u>Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane numatytas veiksmas (6.1.9) parengti ir priimti Atliekų tvarkymo, Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymų pakeitimo projektus išplečiant gamintojo atsakomybės principo taikymo sritis (kaip numatyta Vienkartinio plastiko mažinimo direktyvoje – maisto tarai, pakeliams ir pakuotėms, gėrimų tarai ir indeliams, lengviesiems plastikiniams maišeliams, drėgnoms servetėlėms, oro balionėliams, tabako gaminiams ir žvejybos įrankiams) ir sustiprinant jo įgyvendinimą (atlikus pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo sistemos peržiūrą).</u></p> <p>Iki šiol nebuvo atliktas išsamus tyrimas, kuriuo remiantis būtų galima nustatyti <u>šiukšlinimo mastą vienkartiniais plastikiniams gaminiams visoje Lietuvos teritorijoje</u>. Klaipėdos universiteto Jūros tyrimų instituto mokslininkai atlieka tik Baltijos jūros ir jos pakrantės taršos šiukšlėmis tyrimus, tačiau jie neapima visos Lietuvos teritorijos (ežerų, upių pakrančių).</p> <p>Baltijoje gausėja jūros šiukšlių. Lietuvoje atlikto Baltijos jūros būklės vertinimo metu nustatyta, kad vidutinis jūros šiukšlių kiekis – 167 vienetai 100 metrų atkarpoje. 2020 m. tarp Europos valstybių nutarta nustatyti ribinę vertę paplūdimyje randamoms šiukšlėms – 20 šiukšlių vienetai 100 metrų atkarpoje (šią ribą pasiekus būtų galima teigti, kad paplūdimiai yra geros būklės pagal šį rodiklį) ir Lietuvos rodiklis šį siekiamą šiuo metu viršija daugiau nei 8 kartus.</p> <p>Šiuo metu atnaujinamas Baltijos jūros veiksmų planas, kuris bus patvirtintas 2021 m. spalio mėn. Helsinkio komisijos (HELCOM) ministrų susitikime, nes įgyvendinant šiuo metu galiojantį planą iki 2021 m. geros Baltijos jūros būklės pasiekti nepavyko. Į šį planą įtraukti tokie neigiami žmogaus veiklos poveikio ekosistemai padariniai, kaip jūros šiukšlės (vienkartiniai plastikiniai gaminiai sudaro didelę jų dalį), povandeninis triukšmas, farmacinės medžiagos, klimato kaita ir siekiama sumažinti vandens, paplūdimių taršą, pagerinti jūros gyvūnų būklę. Todėl priimti Istatymų projektai prisidės prie Baltijos jūros taršos vienkartiniais plastikiniams gaminiams mažinimo ir Baltijos jūros veiksmų plano tikslų įgyvendinimo.</p>

SIŪLOMOS PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS
<p>Iš esmės Direktyvos 2019/904 nuostatos perkeliama tinkamai, nacionalinėje teisėje nenustatomi griežtesni ribojimai nei numatoma ES teisės aktuose. Istatymų projektuose numatyti vėlesni nei kurių straipsnių įsigaliojimo terminai atitinka direktyvoje 2019/904 nustatytus atitinkamų straipsnių įsigaliojimo terminus, t. y. iš karto įsigalioja tik tos nuostatos, kurios jau turi galioti pagal direktyvą (ES) 2019/904, ir tos, kurios reikalingos patiems ūkio subjektams – kad teisiniu pagrindu būtų užtikrinta jų teisė į savalaikį pasiruošimą (pvz., įsteigti organizaciją ir kreiptis dėl jos</p>

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

licencijos) tinkamai vykdyti pareigas, kurių reikalavimai įsigalioja vėliau (suteikiama pakankamai laiko iki momento, kada jau reikės vykdyti pareigas).

Pažymėtina, kad direktyvos 2019/904 nuostatų perkėlimas į nacionalinę teisę vėluoja – turėjo būti perkeltos iki 2021 m. liepos 3 d. Be to, nuo tos pačios datos turėjo įsigalioti Įstatymų projektuose numatyti tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių pateikimo rinkai draudimai ir jų kontrolės mechanizmas, kuris nustatytas Įstatymų projektuose.

Šiuo metu nėra duomenų apie konkrečių gaminių (puodelių, dėžučių, pakelių ir pan.) kieki, nes gamintojai ir importuotojai įpareigoti vykdyti apskaitą tik pagal pakuotės medžiagą (plastikas, popierius, metalas ir pan.), todėl sudėtinga tiksliai įvertinti ar Įstatymų projektuose numatomos priemonės padės iš esmės sumažinti šiukšlinimo mastą.

Įstatymų projektuose numatoma, kad tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių gamintojai ir importuotojai turės aplinkos ministro nustatyta tvarka registruotis, teikti ataskaitas, šviesti ir informuoti visuomenę. Be to, numatomas tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių naudojimo masto stebėjimas, pasirašius nacionalinį susitarimą su Lietuvos prekybos įmonių asociacija ir Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacija. Tikėtina, kad duomenų rinkimas, analizė, tikslinis visuomenės švietimas ir informavimas ne tik padės mažinti tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių sunaudojimą, bet ir skatins imtis priemonių pastebėjus neigiamas tendencijas (tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių vartojimo didėjimą).

Aplinkos apsaugos įstatymo ir Administracinių nusižengimų kodekso projektuose numatomos sankcijos tokios pačios, kokios jau nustatytos už atitinkamus pažeidimus dėl kitų gaminių (išlaikomas nuoseklumas ir sistemiskumas teisės aktuose). Susijusios nuostatos suderintos su Teisingumo ministerija.

Įstatymų projektuose:

• nustatomas draudimas pateikti rinkai:

- iš aerobiškai skaidaus plastiko pagamintus gaminius, tam tikrus vienkartinius plastikinius gaminius (stalo įrankius (šakutes, peilius, šaukštus, lazdeles), lėkštes, šiaudelius, gėrimų maišiklius, oro balionėlių lazdeles, ausų krapštukus, jei medžiaga, iš kurios gaminamas vienkartinis plastikinis gaminys, atitinka „plastiko“ apibrėžtį, ir iš išplėstojo polistireninio putplasčio (EPS) pagamintą vienkartinę gėrimų tarą, gėrimų indelius, jų kamštelius ir dangtelius, maisto tarą¹);
- pagal reglamento 2020/2151 reikalavimus nepaženklintus tam tikrus vienkartinius plastikinius gaminius (higieninius paketus (iklotus), tamponus ir tamponų aplikatorius, drėgnąsias servetėles, tabako gaminius su filtrais ir filtrus, parduodamus naudoti kartu su tabako gaminiais, ir gėrimų indelius);
- 3 litrų ir mažesnės talpos vienkartinę plastikinę gėrimų tarą su iš plastiko pagamintais kamšteliais ir dangteliais, jeigu jie nelieka pritvirtinti prie taros per visą numatytą gaminių naudojimo trukmę;
- nustatoma, kad gamintojo atsakomybės principas taikomas tam tikriems vienkartiniams plastikiniams gaminiams ir gamintojų ir importuotojų pareigos (registruotis, tvarkyti apskaitą, teikti ataskaitas, šviesti ir informuoti visuomenę, sudaryti sutartis su visomis savivaldybėmis ar jūrų uostų administracijomis ir proporcingai finansuoti atitinkamų atliekų ir šiukšlių tvarkymą). Aplinkos ministras tvirtina rekomendacijas dėl šių atliekų, išmestų į viešas surinkimo sistemas, ir šiukšlių išrinkimo, surinkimo, vežimo ir apdorojimo finansavimo kriterijų ir tokio finansavimo sutarčių sudarymo pagrindinių sąlygų. Vyriausybė nustato minimalų metinį žvejybos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, atliekų surinkimo perdirbimui rodiklį (gamintojai ir importuotojai turi vykdyti Vyriausybės nustatytas žvejybos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, atliekų tvarkymo užduotis);
- papildoma, kad užpildytus vienkartinius plastikinius gaminius (minėtą maisto tarą, iš lanksčios medžiagos pagamintus pakelius ir vyniojamojo popieriaus pakuotes², ne daugiau kaip trijų litrų gėrimų tarą³, gėrimų indelius, įskaitant jų kamštelius ir dangtelius, lengvuosius plastikinius pirkinių maišelius) pateikiantys Lietuvos Respublikos rinkai gamintojai ir importuotojai turės šviesti ir informuoti visuomenę, sudaryti sutartis su visomis savivaldybėmis ir proporcingai finansuoti atitinkamų atliekų, išmestų į viešas surinkimo sistemas, ir šiukšlių išrinkimą, surinkimą, vežimą, apdorojimą. Aplinkos ministras tvirtina rekomendacijas dėl šių atliekų, išmestų į viešas surinkimo sistemas, ir šiukšlių išrinkimo, surinkimo, vežimo ir apdorojimo finansavimo kriterijų, tokio finansavimo sutarčių sudarymo pagrindinių sąlygų;
- nustatoma, kad pareigas finansuoti šiukšlių ir (ar) atliekų tvarkymą, visuomenės švietimą ir informavimą gamintojai ir importuotojai galės vykdyti individualiai arba kolektyviai (per licencijuotas organizacijas); nustatomos papildomos gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijų rūšys;
- nustatoma, kad minėtų vienkartinį plastikinių gaminių ir žvejybos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, gamintojai ir importuotojai, teikdami rinkai kitoje valstybėje narėje, nei įregistravę savo veiklą, turės pavedimo sutartimi paskirti įgaliotąjį atstovą, atsakingą už teisės aktuose nustatytų pareigų, susijusių su gamintojo atsakomybės

¹ t. y. talpyklas, pvz., dėžutes su dangteliais arba be jų, kuriose laikomas maistas skirtas nedelsiant suvartoti vietoje arba išsinešti; paprastai suvartojamas iš talpyklos ir yra paruoštas suvartoti be papildomo paruošimo, pvz., kepimo, virimo ar pašildymo, įskaitant maisto tarą, naudojamą greitam maistui arba kitam nedelsiant suvartoti skirtam maistui.

² kuriuose pateikiamas maistas, skirtas nedelsiant suvartoti iš pakelio arba vyniojamojo popieriaus pakuotės be papildomo paruošimo.

³ t. y. talpyklas, naudojamas skysčiams laikyti, pvz., gėrimų buteliai, įskaitant jų kamštelius ir dangtelius, ir kombinuotosios gėrimų pakuotės, įskaitant jų kamštelius ir dangtelius, išskyrus stiklinę ar metalinę gėrimų tarą su plastikiniais kamšteliais ir dangteliais.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

	<p>principu, vykdymą tos valstybės narės teritorijoje;</p> <ul style="list-style-type: none"> nurodoma, kad <u>siekdamos komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodaroje vadovautis atliekų tvarkymo srityje taikomu principu „teršėjas moka“, savivaldybės (ar jų įsteigti juridiniai asmenys) turi sudaryti sutartis su gamintojais ir importuotojais, jų organizacijomis dėl šiukšlių ir į viešas surinkimo sistemas išmestų atliekų tvarkymo finansavimo. Aplinkos ministras tvirtina rekomendacijas dėl šių atliekų ir šiukšlių išrinkimo, surinkimo, vežimo ir apdorojimo finansavimo kriterijų ir tokio finansavimo sutarčių sudarymo pagrindinių sąlygų;</u> papildoma, kad <u>užpildytus ne didesnius kaip 3 litrų talpos gėrimų butelius pateikiantys Lietuvos Respublikos rinkai gamintojai ir importuotojai privalo užtikrinti, kad nuo 2025 m. butelių, kurių pagrindinė sudedamoji dalis yra polietileno tereftalatas (toliau – PET), sudėtyje būtų bent 25% perdirbto plastiko (apskaičiuojant kaip visų atitinkamo gamintojo ar importuotojo Lietuvos Respublikos rinkai per ataskaitinius metus pateiktų PET butelių vidurkį), nuo 2030 m. – visų plastikinių butelių sudėtyje būtų bent 30% perdirbto plastiko (apskaičiuojant kaip visų atitinkamo gamintojo ar importuotojo Lietuvos Respublikos rinkai per ataskaitinius metus pateiktų plastikinių butelių vidurkį);</u> papildoma, kad <u>užstato už vienkartinės pakuotės sistema taikoma ir trijų litrų talpos PET pakuotėms;</u> siekiant nustatyti atgrasančias sankcijas už naujų reikalavimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, nustatomos sankcijos: <ul style="list-style-type: none"> <u>Aplinkos apsaugos įstatymo projekte</u> sankcijos siūlomos tokios pačios, kokios jau nustatytos už atitinkamus pažeidimus dėl kitų gaminių: uždraustų gaminių pateikimas rinkai – nuo 1700 iki 4000 Eur, nepaženklintų gaminių pateikimas rinkai – nuo 1200 iki 2300 Eur, neįsiregistravimas į Gamintojų ir importuotojų sąvadą – nuo 700 iki 1400 Eur, apskaitos vykdymo ir ataskaitų teikimo pažeidimai – nuo įspėjimo iki 3000 Eur, nedalyvavimas atliekų ir šiukšlių tvarkymo sistemoje – nuo 6000 iki 14000 Eur; <u>Administracinių nusižengimų kodekso projekte</u> sankcijos siūlomos tokios pačios, kokios jau nustatytos už atitinkamus pažeidimus dėl kitų gaminių: uždraustų gaminių pateikimas rinkai – nuo 1400 iki 3000 Eur, neįsiregistravimas – nuo įspėjimo iki 1450 Eur, apskaitos vykdymo ir ataskaitų teikimo pažeidimai – nuo 120 iki 850 Eur, nedalyvavimas atliekų ir šiukšlių tvarkymo sistemoje – nuo 2700 iki 6000 Eur juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims; Nustatoma, kad šiuos pažeidimus tiria, pažeidimų protokolus surašo ir bylas dėl ekonominių sankcijų skyrimo nagrinėja Aplinkos apsaugos departamentas, o reikalavimų dėl vienkartinių plastikinių gaminių ženklavimo laikymosi priežiūrą atlieka Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba.
<p>Kitos svarstytos alternatyvios priemonės</p>	<p>Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymų projektais į nacionalinę teisę perkeliama direktyvos 2019/904 nuostatos, rengėjai nepateikia informacijos apie alternatyvias priemones.</p>
<p>Gerosios užsienio šalių taikomos praktikos</p>	<p>Atsižvelgiant į EBPO informaciją⁴, pasauliniu mastu 127 valstybės jau yra patvirtinusios teisės aktus, susijusius su plastikinių maišelių mažinimu (iš jų 91 valstybė uždraudusi naudojimą, 27 valstybės taiko mokestį jų importui ar gamybai, o 30 valstybių įvedusios mokestį už vienkartinių plastikinių maišelių naudojimą) ir 56 valstybės uždraudusios ar apmokestinusios vienkartinius plastikinius gaminius (pavyzdžiui, stalo įrankius, butelius, maisto pakuotes) ar specifinius polimerus.</p> <p>Pasauliniu mastu vienkartinių plastikinių gaminių vartojimo mažinimui taikomos priemonės panašios į tas, kuriomis numatoma riboti vienkartinių plastikų naudojimą Lietuvoje. Pažymėtina, kad taikomos priemonės skiriasi priklausomai nuo to, kokiame etape (gamybos, prekybos, vartojimo) norima mažinti poveikį, kultūrinių skirtumų valstybėse, teisinio reguliavimo sistemos, turizmo apimčių, turimų vienkartinių plastiko gaminių alternatyvų ir kitų aspektų. Tarp ekonominių priemonių paminėtinos – aplinkosauginiai ar kiti privalomi mokesčiai, išplėstinė gamintojų atsakomybė, užstato grąžinimo schemos, mokesčiai, taikomi vienkartiniais plastikiniams gaminiams (gali būti taikoma tiek gamintojams ir importuotojams, tiek vartotojams), tam tikrų gamybai reikalingų medžiagų apmokestinimas (dažniausiai taikomas parduodant ar įsigyjant tam tikras medžiagas), atliekų tvarkymo mokestis (taikomas pagal „mokėk už tiek, kiek išmeti“ principą). Tarp reguliacinių priemonių paminėtinos – draudimai tiekti rinkai (pavyzdžiai, draudimas tiekti rinkai vienkartinius stalo įrankius, šiaudelius ir pan., draudimai tiekti rinkai vienkartinius plastikinius maišelius, atitinkamai nurodant draudžiamų tiekti maišelių sienelės storį, aerobiškai skaidžių plastikų ir kt., standartai ir kt. Tarp savanoriškų priemonių –</p>

⁴ Preventing single-use plastic waste: implications of different policy approaches. Organisation for Economic Co-operation and Development, ENV/EPOC/WPIEEP(2020)10/FINAL.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

	visuomenės savanoriškos programos, privatūs susitarimai, tarpvalstybiniai susitarimai (neįpareigojami teisės aktų), privačių subjektų ir valstybinių institucijų susitarimai (pavyzdžiui, Europos plastikų paktas) ir kt.
--	---

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO KAŠTAI

Tikimasi, kad Įstatymų projektuose numatyti pakeitimai skatins ekoinovacijas, naujų technologijų ir verslo modelių diegimą ir atvers naujų galimybių verslo įmonėms. Tačiau tam bus reikalingos investicijos susijusiems pramonės sektoriams, mokslo institucijoms, naujų technologijų diegimui.

Manytina, kad Įstatymų projektuose numatyti reikalavimai sukels prisitaikymo sąnaudas vienkartinį plastikinių maisto ir gėrimų pakuočių gamintojams ir importuotojams, nes jiems bus taikomi išplėstiniai gamintojų atsakomybės reikalavimai, t. y. be šiuo metu numatytų reikalavimų, papildomai gamintojai ir importuotojai turės finansuoti į viešas surinkimo sistemas išmestų atliekų ir šiukšlių išrinkimo ir tolesnio tvarkymo išlaidas, informuoti visuomenę atliekų prevencijos klausimais ir apie pakartotinio naudojimo ir paruošimo naudoti galimybes, daugkartines alternatyvas. Tačiau šios prisitaikymo sąnaudos nevertintos. Be to, apribojant tam tikrus vienkartinius gaminius, reikės perorientuoti gaminamų ar įvežamų gaminių asortimentą (į neplastikinius arba daugkartinius).

Svarbu pažymėti, kad gamintojai ir importuotojai, atliekų tvarkytojai, kurie sugebės prisitaikyti prie žiedinės ekonomikos principų ir ras tvaresnes alternatyvas vienkartiniams plastikiniams gaminiams, ilguoju laikotarpiu turėtų įgyti konkurencinį pranašumą (naudojant antrines žaliavas sumažės priklausomybė nuo importuojamų žaliavų bei su pirminių žaliavų kainų augimu susijusios rizikos). Šiuo metu prisitaikymo sąnaudas (ir kiek jas atsvers vėlesnė finansinė nauda) ir kiek ūkio subjektų jas patirs prognozuoti labai sudėtinga, nes kaštų-naudos santykis priklausys nuo pasirinktų sprendimų ir jų kitimo metams bėgant.

Papildomų lėšų poreikis įgyvendinti teisės aktą	Įstatymų projektams įgyvendinti papildomų lėšų iš valstybės biudžeto nereikės.
Ūkio subjektams, gyventojams, valstybės ir (ar) savivaldybių institucijoms ir įstaigoms sukuriama administracinė našta	65 574,06 eurų Numatoma administracinė ir finansinė našta įgyvendinant Įstatymų projektuose numatomus reikalavimus tabako gaminių su filtrais, filtrų, parduodamų naudoti kartu su tabako gaminiais, drėgnųjų servetėlių, oro balionėlių, žvejybos įrankių, kurių sudėtyje yra plastiko, gamintojams ir importuotojams, nes jiems bus taikomi išplėstiniai gamintojų atsakomybės reikalavimai. Administracinė ir finansinė našta padidės ir vienkartinį plastikinių maisto ir gėrimų pakuočių gamintojams ir importuotojams, nes jiems bus taikomi papildomi (ne tik šiuo metu nustatyti) išplėstiniai gamintojų atsakomybės reikalavimai.
Prisitaikymo sąnaudos ūkio subjektams, gyventojams	Nevertinta

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO NAUDOS

Numatomas teigiamas poveikis dėl sumažėjusio į jūras ir vandenynus patenkančio plastiko šiukšlių kiekio, kuris kenkia ekosistemoms, biologinei įvairovei ir galimai žmonių sveikatai. Ateityje siūlytina Aplinkos ministerijai pasvarstyti ir, esant galimybėms, įvertinti šiukšlinimo tam tikrais vienkartiniais plastikiniais gaminiais mastą bei įsivardinti konkrečius siektinus tikslus ilgalaikėje perspektyvoje (pavyzdžiui, dėl taršos Baltijos jūroje sumažėjimo (galima atitinkamai siekti sumažinti vidutinį jūros šiukšlių kiekį (vienetais 100 metrų atkarpoje).

Atsižvelgiant į tai, kad rinkoje nebeliks taršiausių (pagal Europos Komisijos atlikto tyrimo rezultatus) vienkartinį plastikinių gaminių, gamintojai ir importuotojai rinkai teks alternatyvius ir, manytina, poveikį aplinkai ir žmogaus sveikatai mažesnę poveikį darančius vienkartinius plastikinius gaminius, kursis nauji verslo modeliai, bus šviečiama visuomenė, nuo kurios didžiaja dalimi priklauso rinkoje esančių gaminių pasirinkimas, šiukšlinimas ir poveikis aplinkai turėtų mažėti.

Įgyvendinant Įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus, ateityje siūlytina ne tik stebėti tam tikrų vienkartinį plastikinių gaminių vartojimo tendencijas, bet ir efektyviai informuoti visuomenę bei atitinkamus ūkio subjektus. Pastebėjus neigiamas tendencijas, siūlytina nedelsiant priimti atitinkamus sprendimus (priemones) dėl teisės aktų pakeitimų, visuomenės informavimo ir pan.

Kiekybiniai / kokybiniai duomenys, pagrindžiantys teigiamą projekto poveikį	Nepateikiama
Visuomenės grupės, kurios pajaus teigiamą poveikį	Visi Lietuvos gyventojai (nes mažės vienkartinį plastikinių gaminių atliekos, išmestos į viešas šiukšliadėžes, ir šiukšlės bus tvarkomos nebe iš savivaldybės biudžeto, bet iš gamintojų ir importuotojų lėšų).
Sutaupytos lėšos	Nepateikiama Atliekų, išmestų į viešas surinkimo sistemas, ir šiukšlių išrinkimas ir tvarkymas

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

	bus finansuojamas gamintojų ir importuotojų, bus sutaupyta kiekvienos savivaldybės biudžeto lėšų. Prognozuoti kiek bus sutaupyta šiuo metu sudėtinga, nes tai priklausys nuo to, kiek iš viso bus šiukšlinama (siekiama, kad nebūtų) ir kiek tų šiukšlių sudėtyje bus būtent Įstatymų projektuose nurodytų vienkartinį plastikinių gaminių (siekiama, kad nebūtų).
--	--

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Įstatymų projektai plačiai derinti su suinteresuotomis institucijomis ir visuomene (pirminio derinimo metu projektai siųsti susipažinti 94 institucijų, verslo organizacijų, nevyriausybinių organizacijų ir kt. atstovams).

Vyko gana išsamios konsultacijos su visuomene – pateikiama informacija Aplinkos ministerijos interneto svetainėje apie pateiktus derinti Įstatymų projektus, kad visuomenė galėtų susipažinti ir teikti pastabas bei pasiūlymus, buvo organizuoti susitikimai (per Teams platformą) nesuderintoms pastaboms aptarti.

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymų projektai yra didelės apimties ir nors iš esmės apima vienkartinį plastikinius gaminius, tačiau savo pobūdžiu palyginti skirtingus, ateityje panašaus pobūdžio projektams siūlytina rengti atskirus susitikimus pagal tikslines grupes (o ne bendrai).

Konsultacijų su visuomene rezultatai	Į didžiąją dalį pastabų atsižvelgta, pavyzdžiui, įvestos papildomos sąvokos „šiukšlės“ ir „šiukšlių išrinkimas“, nustatyta, kad šiukšlių ir į viešas surinkimo sistemas išmestų atliekų tvarkymo finansavimo sutartys sudaromos vadovaujantis aplinkos ministro nustatyta tvarka ir referenciniais skaičiais. Argumentai, kodėl į kai kurias pastabas atsižvelgta iš dalies arba neatsižvelgta, institucijoms ir ūkio subjektams pateikti darbo tvarka (el. paštu) ir aptarti 2021 m. liepos 8 d. vykusiam nuotoliniame pasitarime su pastabų teikėjais. Dauguma institucijų (Teisingumo ministerija, Žemės ūkio ministerija, Konkurencijos taryba, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Vyriausybės atstovų įstaiga) ir ūkio subjektų (VŠĮ „Užstato sistemos administratorius“, Nacionalinė tabako gamintojų asociacija) konstatavo, kad siūlomi sprendimai ir argumentai priimtini (Pastabų aptarimo protokolas pridedamas).
--------------------------------------	---

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Atsižvelgiant į Įstatymų projektų apimtį, manytina, kad likusių nesuderintų pastabų likę nedaug. Keletas nesuderintų pastabų nesusiję su Įstatymų projektais. Atsižvelgiant į tai, Aplinkos ministerijai siūlytina likusias nesuderintas pastabas aptarti su jas teikusiomis institucijomis, pateikti papildomus paaiškinimus ir, esant poreikiui, aptarti galimybes tobulinti teisinį reglamentavimą.

Likusios nesuderintos pastabos ir pasiūlymai	<p>Pagrindinės pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos neatsižvelgta (derinimo pažyma pridedama)</p> <ul style="list-style-type: none"> • UAB Philip Morris Baltic pastaba dėl pareigos gamintojams ir importuotojams nustatomos pareigos tvarkyti tabako gaminių su filtrais ir (ar) filtrų, parduodamų naudoti kartu su tabako gaminiais, apskaitą ir pareigos teikti ataskaitas; • Krašto apsaugos ministerija atkreipia dėmesį, kad kitas direktivas įgyvendinančios esamos įstatymų nuostatos apima ne tik komercinės veiklos vykdytojus ir įpareigoja juos šviesti visuomenę dėl savoms reikmėms sunaudojamų pakuočių. • VŠĮ „Pakuočių tvarkymo organizacija“ (toliau – Organizacija) kyla abejonių dėl praktinio įstatymų projektų nuostatų įgyvendinimo ir teisinio reguliavimo pakeitimo tikslų. Organizacija mano, kad siūlymas nustatyti gamintojų ir importuotojų organizacijoms pareigą papildomai finansuoti vienkartinį indų atliekų ir šiukšlių rinkimo ir tolesnio tvarkymo išlaidas be aiškos vizijos kaip turėtų būti praktiškai įgyvendinamas surinktų šiukšlių rūšiavimas ir jų apskaita, nepasieks teisės aktų pakeitimais siekiamų pasiekti tikslų. Organizacijai neaišku, kaip bus atliekamas plastikinių indų atliekų ir šiukšlių surinkimas, rūšiavimas ir apskaita, kaip reikės nustatyti gamintojams ir importuotojams pagrįstus įkainius už tokių atliekų ir šiukšlių surinkimą ir tvarkymą. Todėl Organizacija siūlo visų gaminių atliekų tvarkymui išduoti bendrą licenciją, kuri būtų išduodama tik gaminių atliekų tvarkymo organizacijoms; • Ekonomikos ir inovacijų ministerija siūlo su Įstatymo projektais nesusijusius pasiūlymus. Pakuočių įstatymo projekte nustatoma, kad gamintojai ir importuotojai, pavedę savo pareigas vykdyti vienai organizacijai, negali pavesti savo pareigų vykdymo kitai organizacijai einamųjų kalendorinių metų laikotarpiu. Dalyvavimas organizacijų veikloje vykdomas savanoriškumo principu, tai reiškia, kad ūkio subjektas turi teisę pasirinkti ne tik ar dalyvauti organizacijos veikloje, bet ir priimti sprendimą pasitraukti iš organizacijos, jei organizacijos veikla ūkio subjekto netenkina. Rengėjai nurodo, kad Įstatymų projektais nesiekama apibrėžti (pakeisti) bendrųjų dalyvavimo organizacijų
--	---

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

veikloje principų (detalesnė informacija pateikiama derinimo pažymoje).

KITI DALYKINIO VERTINIMO ASPEKTAI

Rengėjai atsižvelgė į 2021 m. rugpjūčio 24 d. tarpinstituciniame pasitarime išsakytas Ekonomikos politikos grupės pastabas ir atitinkamai papildė aiškinamąjį raštą dėl Įstatymų projektų. Taip pat darbo tvarka su Ekonomikos ir inovacijų ministerija suderino administracinės naštos ūkio subjektams apskaičiavimo ataskaitas.

Pastabos ir pasiūlymai Įstatymų projektams:

- Priėmus Įstatymų projektus, dėl gamintojo atsakomybės principo taikymo naujiems gaminiais reikės pakeisti 12 teisės aktų (4 iš jų Vyriausybės nutarimai). Rengėjai numato pakeitimus atlikti iki 2022 m. Atsižvelgiant į vėluojantį direktyvos 2019/904 nuostatų į nacionalinę teisę perkėlimą, siūlytina nelaukiant Įstatymų priėmimo Seime rengti poįstatyminių teisės aktų projektus. Atkreiptinas dėmesys, kad nepriėmus Įstatymų projektų, atitinkamos institucijos Lietuvoje neturi galimybės tikrinti direktyvos 2019/904 ir reglamento 2020/2151 reikalavimų įgyvendinimo.

PAŽYMĄ PARENGĖ*Jurgita Gaižiūnienė**Ekonomikos politikos grupė, Vyresnioji patarėja*